

CESB

Consell Econòmic i Social
de Barcelona

DOSSIER DE
PREMSA

Informe sobre
emigració i població **barcelonina**
resident a **l'estranger**

L'emigració és un fenomen complex en què intervenen moltes motivacions. Això no obstant, cal destacar les derivades de la crisi econòmica com el alt nivell d'atur juvenil i la cerca de coneixements i experiències en altres països. És evident que moltes persones, la majoria joves, es veuen forçades a buscar feina fora perquè aquí no tenen oportunitats i, alhora, es detecta l'interès del jovent universitari per fer estades a l'estranger perquè les veuen com oportunitat per millorar els seus coneixements i la seva ocupabilitat. Segons un l'estudi¹, a un 77% de les persones enquestades els agradaria tornar a la seva ciutat d'origen, però no ho veuen convenient mentre la situació econòmica del país no millori.

A Europa, la crisi ha modificat els fluxos migratoris amb l'Amèrica Llatina i el Carib, pol d'atracció per a molts tècnics europeus

És indubtable que la crisi econòmica i financera recent ha influït en els fluxos migratoris als països de l'OCDE i especialment a Europa, on s'ha produït un fenomen d'emigració i de reemigració. A Europa, la crisi ha modificat els fluxos migratoris amb l'Amèrica Llatina i el Carib, pol d'atracció per a molts tècnics europeus.

L'OCDE estima que 925.000² persones de la UE van emigrar a un altre país europeu l'any 2012. S'ha de tenir en compte que malgrat la lliure circulació teòrica entre països de la Unió Europea, l'ambigüitat de la directiva que regula els drets de residència fa que alguns països hagin començat a posar límits a la permanència de ciutadans de la Unió Europea.

D'un temps ençà, alguns mitjans de comunicació ens traslladen que al nostre país es produeix un fenomen migratori de caràcter massiu i que aquest èxode, afirmen, afecta bàsicament els nostres joves altament qualificats com a conseqüència de les elevades taxes d'atur juvenil i de la manca d'oportunitats per desenvolupar una carrera professional.

La marxa del jovent suposa una pèrdua de la inversió realitzada per la societat en la seva formació

Al fet de no poder oferir-los una oportunitat laboral que els permeti emancipar-se i tenir una vida plena i autònoma, que estigui d'acord amb la seva formació, s'hi ha d'afegir que la seva marxa suposa una pèrdua de la inversió realitzada per la societat en la seva formació.

Un altre element que cal tenir en compte és la pèrdua del talent i de les capacitats creatives i innovadores de les persones que prenen la decisió d'instal·lar-se en altres indrets. *La emigración de los jóvenes españoles en el contexto de la crisis*³ estableix que el 80% de l'emigració actual és de professionals universitaris, el 32% amb postgraus i la gran majoria vinculats al sector serveis.

Cal tenir en compte la pèrdua del talent i de les capacitats creatives i innovadores de les persones que prenen la decisió d'instal·lar-se en altres indrets

En el fet migratori coincideixen dues visions antagòniques però complementàries: la fuga de talent i la circulació d'aquest. La primera se centra en la pèrdua social i econòmica, és a dir, en el cost de formar les persones que posteriorment emigren, sense que produeixi un retorn de la inversió a la societat. La segona, la visió positiva dels beneficis d'obtenir a l'estranger una experiència laboral i un coneixement millors que els que s'haurien pogut obtenir al propi país, i que considera l'emigració com un fet temporal i circular en què la societat d'origen acabarà traient profit de la seva inversió.

¹ La emigración de los jóvenes españoles en el contexto de la crisis. Treball dirigit i coordinat per Lorenzo Navarrete Moreno. Col·legi Nacional de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia.

² OCDE. Migration Policy debates. May 2014. Is migration really increasing?

³ La emigración de los jóvenes españoles en el contexto de la crisis. Treball dirigit i coordinat per Lorenzo Navarrete Moreno. Col·legi Nacional de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia.

Emigració i inversió educativa

Així com podem afirmar que la inversió en educació conlleva una millora social i econòmica que repercuteix en la societat i en les persones, l'emigració sobrevinguda per causes econòmiques té un cost massa elevat per a les societats que havent realitzat un esforç per millorar la formació de les persones no poden aprofitar-se d'aquest avantatge competitiu.

L'INJUVE, a l'informe *Juventud necesaria. Consecuencias económicas y sociales de la situación del colectivo joven* ha calculat l'import del cost de formació i la pèrdua d'ingressos fiscals per rendes de treball de les persones que emigren a l'estranger per a un període d'onze anys: de 2014 a 2024. L'informe parteix de la hipòtesi que durant aquest període emigraran anualment 43.600 persones de 18 a 29 anys, que és la xifra d'emigrants de l'any 2013 corresponent a aquesta franja d'edat (una previsió força conservadora, ja que les darreres previsions parlen d'increments futurs de la població emigrant). També es manté com a constant de referència per a calcular la pèrdua econòmica d'aquesta emigració el PIB espanyol de l'any 2013.

Donades aquestes hipòtesis de partida, s'estableixen dos escenaris possibles. El primer parteix de la base que el jovent que marxa tingui el mateix nivell mig de formació que el de la població total jove. El segon, més negatiu, considera que emigra la població jove més formada, la que ha cursat formació universitària i/o secundària superior.

Per al càlcul del cost de l'educació de les persones que marxen es calcula el temps mig que dura la seva formació en cadascun dels dos escenaris esmentats. Posteriorment, s'estableix el cost mig d'un any escolar, segons dades d'Eurostat. Una vegada calculat el cost de la formació del total de persones emigrades, es mesura el seu impacte sobre el PIB, un impacte que oscil·laria entre el 2,5 i el 3,4% del PIB de 2013, segons l'escenari que es prengui com a referència.

L'altre component de l'impacte negatiu sobre l'economia que suposa l'emigració del jovent és la disminució d'ingressos fiscals que tindrà l'Estat al reduir-se el total de contribuents futurs. Per al càlcul d'aquesta minva d'ingressos fiscals per rendes del treball, es parteix de les dades del Valor Actual Net, és a dir, de la rendibilitat pública neta de la despesa en educació, una estimació que pretén valorar el flux de recaptacions fiscals dels individus de diferents nivells educatius, a partir d'una metodologia establerta per l'OCDE.

A partir d'aquest model, s'estima que la pèrdua d'ingressos fiscals per rendes del treball a causa de l'emigració es situaria entre el 2,0 i el 2,2% del PIB de 2013, en funció de quin dels dos escenaris previstos s'agafi.

La suma de ambdues magnituds, inversió en educació i ingressos fiscals que deixaria de recaptar l'Estat espanyol per rendes de treball, oscil·laria entre el 4,5% del PIB de 2013, si suposem que el jovent que marxa tindrà el mateix nivell mig de formació que el de la població total jove, i el 5,6% del PIB, si considerem que emigrarà la població més formada. La pèrdua econòmica per a la societat espanyola en xifres absolutes oscil·laria entre els 46.034,46 milions d'euros del primer escenari i els 57.287,33 milions del segon.

L'emigració del jovent pot suposar per a la ciutat de Barcelona una pèrdua d'entre 2.716 i 3.380 milions al llarg del període 2014-2024

Si apliquem el mateix model a la ciutat de Barcelona, sempre tenint el compte el risc que suposa utilitzar una metodologia pensada per al conjunt d'Espanya i la manca de bases estadístiques precises per a la ciutat, les dades indicarien que el total de joves que emigra de Barcelona representa el 2,2% del total d'emigrants de l'Estat d'aquesta franja d'edat. Per altra banda, si tenint en compte que la ciutat de Barcelona suposava el 5,9% del PIB nacional l'any 2010, darrer any del que disposem de dades, i suposant que aquest percentatge és el mateix al llarg dels onze anys del període que els autors de l'estudi de INJUVE prenen com a referència, tindrien que l'emigració del jovent suposa per a la ciutat de Barcelona una pèrdua total d'entre 2.716 i 3.380 milions d'euros al llarg d'aquest període, segon el nivell d'estudis que adjudiquem als joves que surtin de la ciutat.

Crisi econòmica, treball, població i emigració

El fet és que la crisi va afectar molt intensament la població immigrada i s'estima que, dels 15 milions de noves persones en situació d'atur que hi ha a l'OCDE des de l'any 2007,⁴ una de cada cinc és nascuda fora.

La pèrdua de feina al nostre país ha afectat tota la població, en especial la població estrangera com mostren les dades d'afiliació a la Seguretat Social a la província de Barcelona: en el període 2008-2014 es van destruir un 9% de llocs de treball existents, dels quals un quart els ocupaven persones amb nacionalitat estrangera. Moltes d'aquestes persones com a conseqüència es queden sense permís de treball i de residència. Algunes entren a treballar a l'economia submergida, d'altres opten per tornar al seu país d'origen –si allà l'economia s'ha reactivat– o per anar cap a altres països on tenen una xarxa de familiars o de compatriotes.

De 2008 a 2014 el padró municipal de Barcelona recull un descens del 16,1% de la població total de 16 a 29 anys i segons l'EPA el 5,8%

Algunes de les conseqüències que la crisi econòmica són la pèrdua de població resident i de població activa. A Barcelona, de l'any 2008 al 2014 el padró municipal recull una lleugera pèrdua del 0,9% la població total. Aquest minso percentatge passa a ser significatiu en el tram de població de 16 a 29 anys, que perd un 16,1% d'efectius. La població estrangera segons el padró s'ha reduït un 7,9%, i la població activa d'aquest mateix tram d'edat, s'ha reduït en 23,5%. La pèrdua de població activa jove té dues conseqüències que cal valorar: la manca de reposició de mà d'obra i l'envelliment de la població resident, una situació que s'agrava tant per l'emigració com per la davallada de la taxa de fecunditat, que afectarà el nostre sistema públic de pensions en el futur.

A més, trobem que la població estrangera, segons el padró, s'ha reduït un 7,9%, i segons l'EPA disminueix la població activa estrangera un 14,5% i un 28,7% l'ocupada.

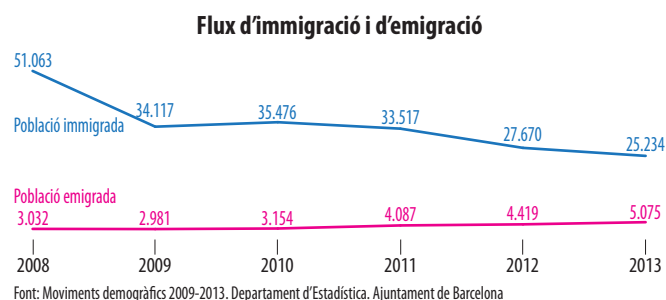
⁴ Internacional Migration Outlook 2014. OECD 2014.

Informació estadística

Ajuntament de Barcelona

Moviments demogràfics

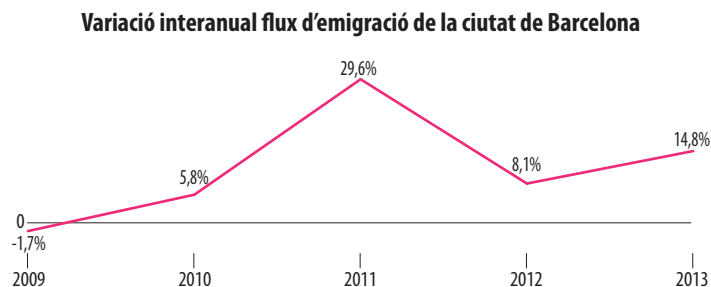
La immigració provinent de l'estranger ha minvat any rere any i des de 2008 s'ha reduït un 50,6%, en el mateix període la població barcelonina que ha emigrat a l'estranger ha augmentat un 67,4% en el període i un 14,8% el darrer any. El saldo migratori amb l'estranger continua sent positiu a la ciutat.

Emigració i moviments demogràfics

Aquestes dades d'emigració tenen com a font l'explotació del Padró municipal d'habitants. Per tant, les dades presenten un cert biaix provinent de la comunicació a l'Ajuntament de la nova situació de les persones afectades. Les persones estrangeres presenten recels i, per tant, no sempre l'ha arriben a efectuar.

Segons les darreres dades disponibles de l'any 2013, 5.075 persones residents a la ciutat de Barcelona van emigrar a l'estranger.

Característiques de la població emigrant. Barcelona 2013

El 51,2% de la població emigrant amb destinació a l'estranger eren homes (2.600) i el 48,8% dones (2.475).

De les 5.075 persones que l'any 2013 han canviat la seva residència de Barcelona a l'estranger, el 50% (2.537 persones), han anat a residir al continent americà, el 39,9% a un país europeu (1.612 a la Unió Europea i 410 a la resta), 378 persones (7,4%) a l'Àsia, 86 persones (1,7%) a l'Àfrica i 52 persones (1%) a Oceania.

Els fluxos d'emigració més importants es produeixen en la població en edat de treballar i podem observar com el grup majoritari que emigra a l'estranger és el que té entre 30 i 44 anys amb un 40,6%, seguit del de 15 a 29 anys amb un 24,5%.

Els fluxos d'emigració més importants es produeixen en la població en edat de treballar

Respecte a 2009, l'any 2013 la població barcelonina que ha emigrat a l'estranger ha augmentat en 2.094 persones, un 70,2%, i en 656 persones més que l'any anterior (14,8%).

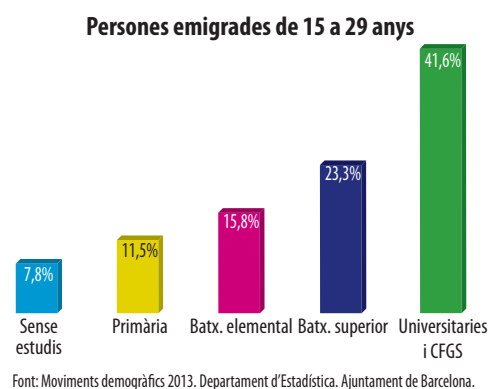
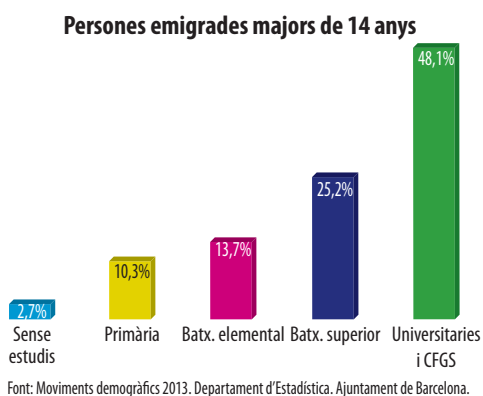
Biaix: El fet que la població estrangera no tingui incentiu per comunicar la baixa padronal arriba a invertir el percentatge de població i nacionalitat. En aquest sentit, el 71,6% de la població que va emigrar de la ciutat a l'estranger tenia nacionalitat espanyola davant un 28,4% que era de nacionalitat estrangera.

Emigració i nivell d'instrucció

Com s'ha exposat, la mostra presenta cert biaix ja que el 71,6% de les persones que van comunicar la seva marxa eren de nacionalitat espanyola, mentre que el gruix de les persones que emigren són de nacionalitat estrangera.

Del total de les 5.075 persones que van emigrar l'any 2013, analitzarem les 4.287 que tenen els 15 anys fets: 2.060, el 48,1%, tenien estudis universitaris o cicles formatius de grau superior; el 13%, és a dir, 558 persones, havien cursat com a màxim primària i el 38,8% havien assolit secundària.

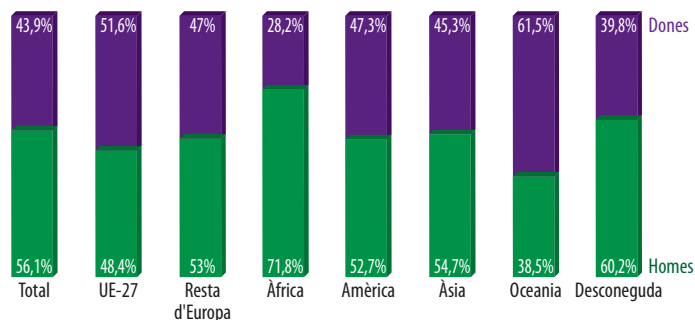
De les 1.241 menors de 30 anys, el 41,6% tenien estudis universitaris, gairebé un de cada cinc tenia com a màxim primària i el 39,1% tenien secundària.

Estadística de variacions residencials (EVR)

Té com a base les dades padronals però incorpora les baixes del padró per caducitat o per destinació desconeguda.

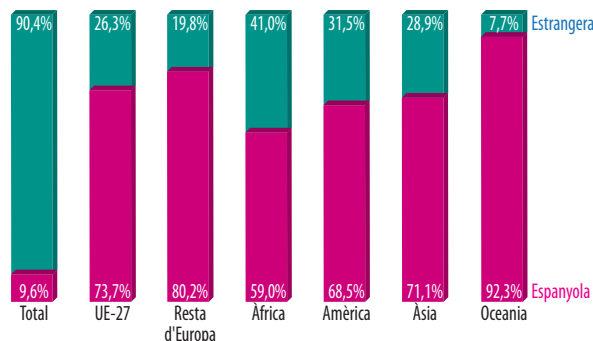
Baixes segons destinació i sexe. Barcelona 2013

Segons l'EVR, a Barcelona durant l'any 2013 es van produir 36.374 baixes però només coneixem la destinació del 13,5%, atès que la del 51,7% és desconeguda i el 34,8% eren baixes per caducitat. El 56,1% de les persones que protagonitzen aquestes baixes són homes i el 43,9% dones.

El 90,4% de les persones que van emigrar el 2013 eren de nacionalitat estrangera mentre que només un 9,6% eren de nacionalitat espanyola. A causa del biaix que representa que el 86,5% de les baixes per emigració a l'estranger siguin amb destinació desconeguda o per caducitat, observem que les persones amb nacionalitat espanyola són majoritàries en totes les destinacions.

Baixes per destinació i nacionalitat. Barcelona 2013

Hi destaquen l'1,4% de baixes que tenen com a destinació l'Equador, l'1,1% del Regne Unit, l'1% d'Alemanya, el 0,9% dels Estats Units, el 0,8% de França, el 0,6% del Perú i Colòmbia, el 0,5% de l'Argentina, Xile i Suïssa, el 0,4% de Bolívia, el Brasil i Andorra, el 0,3% d'Itàlia, la Xina i Veneçuela i el 0,2% dels Països Baixos, Bèlgica, la República Dominicana, Mèxic i l'Uruguai.

La província de Barcelona, l'any 2013, va tenir 79.328 baixes residencials a l'exterior. El 87,5% de les persones emigrades tenien nacionalitat estrangera davant el 12,5% de les que tenien nacionalitat espanyola.

Flux d'emigració amb destinació a l'estranger per edat i lloc de naixement. Prov. de Barcelona 2013

	Total		Nascuts a Espanya		Nascuts a l'estranger	
Total	79.328	100%	9.147	11,5%	70.181	88,5%
De 0 a 15 anys	9.626	12,1%	4.757	52%	4.869	6,9%
De 16 a 34 anys	36.516	46,0%	2.084	22,8%	34.432	49,1%
De 35 a 55 anys	27.208	34,3%	1.748	19,1%	25.460	36,3%
Més de 55 anys	5.978	7,5%	558	6,1%	5.420	7,7%

Des de 2008, el flux d'emigració amb destinació a l'estranger s'ha incrementat un 23,3%, el de les persones que tenen nacionalitat estrangera ha augmentat un 17,5% i el de les que tenen nacionalitat espanyola s'ha doblat àmpliament (114,7%).

Del total de baixes, l'11,5% eren persones nascudes a Espanya i el 88,5% a l'estranger. Cal destacar que de les 9.147 persones nascudes a Espanya, el 52% eren menors de 16 anys.

Del total de 9.923 persones amb nacionalitat espanyola que es van donar de baixa, 3.746 persones, el 37,8%, han nascut a l'estranger.

Estadística de migracions de l'INE

Província de Barcelona

Segons l' Estadística de migracions de l'INE a la província de Barcelona, l'any 2013, van emigrar a l'exterior 105.509 persones residents, de les quals un 9,5% tenien nacionalitat espanyola i el 90,5% estrangera.

El continent americà encapçala la destinació de la població emigrant amb un 41% del total de persones que van marxar (destaquen els països d'Amèrica del Sud, Central i Carib que agrupen el 36% del total). En segon lloc, es troben els països europeus amb un 34%, i amb el 15% el continent asiàtic i Àfrica que va ser la destinació del 10% de la població emigrant. Oceania ofereix xifres molt minses, gairebé inapreciables.

Com hem comentat el 9,5% tenien nacionalitat espanyola, el 21% d'algun país europeu i el 35% de països del continent americà, destacant que els països d'Amèrica Central, del Carib i del Sud suposaven el 32% del total.

Abans d'assenyalar el volum de persones que van marxar segons el país de naixement, hem d'aclarir, un cop més, que nacionalitat i país de naixement no sempre estan vinculats, per la qual cosa, els percentatges no són coincidents. En aquest apartat trobem que el 10% de la població emigrant havia nascut a Espanya, el 18% a Europa i el 39% al continent americà, i el 35% era nascuda al subcontinent d'Amèrica del Sud i Central.

Flux d'emigració amb destinació a l'estranger per edat i destinació. Prov. de Barcelona 2013

	Total	UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord	Amèrica Central i el Carib	Amèrica del Sud	Àsia	Oceania
Total	105.509	30.750	4.960	11.031	4.909	4.425	33.778	15.396	261
De 0 a 14 anys	12.331	4.063	473	975	542	446	3.843	1.940	50
De 15 a 29 anys	31.151	8.550	1.371	3.135	1.859	1.696	9.554	4.910	73
De 30 a 64 anys	59.445	17.503	2.954	6.618	2.389	2.157	19.307	8.377	134
De 65 anys i més	2.584	634	162	302	117	125	1.073	167	3

Per edats, observen que més de la meitat de les persones de 0 a 14 anys que van emigrar l'any 2013 eren nascudes a Espanya (53,1%) però només el 18,9% tenien nacionalitat espanyola, cosa que indica que són fills de persones immigrades que retornen o reemigren a un altre país.

Del total de 31.151 joves de 15 a 29 anys que van emigrar, el 4% havien nascut a Espanya i el 6,6% tenien aquesta nacionalitat.

El 36,1% de les 59.445 persones de 30 a 64 anys que van marxar l'any 2013 ho van fer a països d'Amèrica Central i del Sud, percentatge similar al de les persones que hi van néixer que van emigrar aquell any.

Destaquen, les persones majors de 64 anys que emigren a Amèrica Central i del Sud, un 46,4%, mentre que la mitjana d'emigrants de totes les edats cap a aquesta destinació se situa 10 punts per sota. El 44,9% de les persones emigrants el 2013 hi havien nascut a aquest subcontinent i el 37,4% tenia nacionalitat d'algun país d'aquest àmbit territorial.

Estadístiques censals

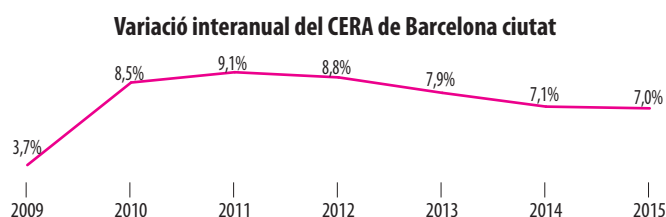
El cens electoral de residents absents

Des de gener de 2008 a gener de 2015, la població barcelonina inscrita en aquest cens s'ha incrementat un 65,2%, és a dir, 37.857 persones. De gener de 2014 a gener de 2015 l'augment va ser del 7%.

Cens electoral de residents a l'estranger. Barcelona ciutat

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
58.073	60.195	65.340	71.254	77.538	83.684	89.619	95.930

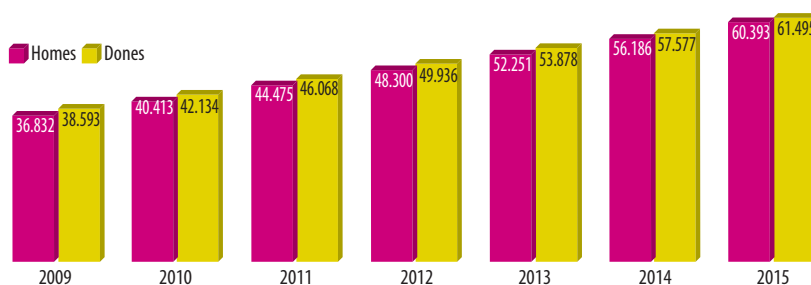
Font: CERA, 1 de gener de cada any.

El padró d'habitants residents a l'estranger

Segons el PERE, l'any 2015 la població de Barcelona que residia a l'estranger es va incrementar un 7,1% respecte a l'any anterior fins a situar-se en 121.888 persones. Amb relació a 2009, el primer any de què es disposa de dades, va augmentar un 61,6%.

Població barcelonina resident a l'estranger per sexe

Per sexe, l'1 de gener de 2015 el 50,5% de la població resident a l'estranger eren dones i el 49,5% homes.

Província de Barcelona. 2015

L'1 de gener de 2015, de les 188.325 persones de la província de Barcelona inscrites al PERE, el 61,5% van néixer a l'estranger, el 32,5% a la província de Barcelona i el 5,6% a la resta d'Espanya.

El 57,7% resideixen a Amèrica, el 40,4% a Europa, el 2,7% a l'Àsia i l'1,1% a l'Àfrica i Oceania. El 20,2% de la població barcelonina resident a l'estranger és menor de 16 anys, el 64,5% té entre 16 i 64 anys i el 15,2% més de 64 anys.

Població barcelonina resident a l'estranger per edat. 2014

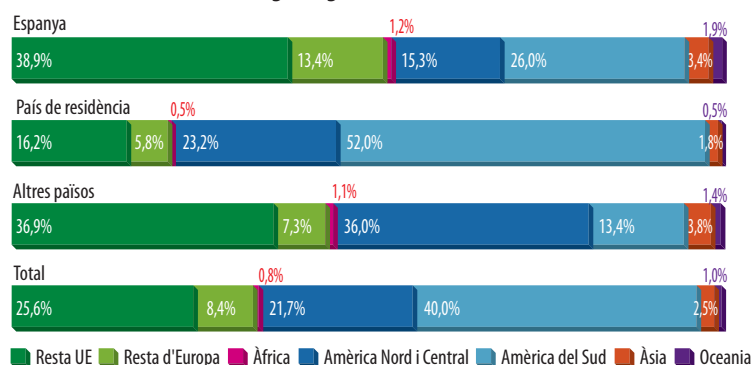
	2009	2014	Var. 2009-14
De 0 a 14 anys	12.272	19.654	60,2%
De 15 a 29 anys	13.546	22.010	62,5%
De 30 a 44 anys	17.976	26.453	47,2%
De 45 a 64 anys	17.338	27.168	56,7%
De 65 i més anys	14.293	18.478	29,3%
Total	75.425	113.763	50,8%

Població resident a l'estranger per edat i per lloc de naixement. Barcelona ciutat (2014)

Entre el total de persones residents a Barcelona que emigren cal distingir l'elevat percentatge de les que retornen al seu país d'origen però opten per inscriure's al consolat per mantenir la nacionalitat espanyola.

El pes del col·lectiu que fixa la seva residència al país de naixement s'incrementa del 49,6% l'any 2009 al 57,9% el 2014, és a dir, 8,3 punts en cinc anys. Dit d'una altra manera, l'increment total de residents barcelonins a l'estranger en aquests anys ha estat del 50,8% i el de les que han traslladat la seva residència al país on van néixer s'ha incrementat un 75,9%.

Població resident a l'estranger segons lloc de naixement i de residència. 2014

El 52,3% de la població barcelonina resident a l'estranger nascuda a Espanya resideix a Europa, de la que tres quartes parts ho fa en països de la Unió Europea. El 41% es van traslladar al continent americà, seguits del 3,4% a l'Àsia, prop d'un 2% a Oceania i l'1,2% a l'Àfrica.

Les dades de les persones que es traslladen al país on van néixer són significatives pel fet que poden indicar un doble efecte retorn: tres de cada quatre persones resideixen al continent americà i prop del 70% d'aquests a Amèrica del Sud. D'altra banda, el 22,1% de les residents a Europa eren nascudes al país.

Prop de la meitat de les persones barcelonines que van traslladar la seva residència a un país diferent d'aquell on van néixer van instal·lar-se a Amèrica: el 36% a Amèrica del Nord i Amèrica Central i el 13,4% a Amèrica del Sud. Cal destacar el 44,2% que va marxar a Europa, principalment a països de la UE: un 37%.

Altres indicadors

Exportació de les prestacions per desocupació a l'EEE

El nombre total de persones que van optar per demanar l'exportació de la prestació l'any 2014 van ser 225 a la ciutat de Barcelona i 545 a la província.

Barcelona ciutat	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Subsidi d'atur	1	6	10	9	18	16	14
Prestació contributiva	71	91	119	151	197	259	211

Programes de retorn voluntari de persones immigrades

El nombre total de persones que es van acollir a aquests programes l'any 2014 va ser de 401.

Des de 2009, a la província de Barcelona han tingut accés al *programa de retorn voluntari d'atenció social* 932 persones. L'any 2014 en concret, 360 persones.

El *programa de retorn voluntari productiu* és el que té menys beneficiaris. Des de 2009 s'han acollit 44 persones de la província de Barcelona, 17 de les quals el darrer any.

El *programa d'ajudes complementàries* a l'abonament acumulat i anticipat a la prestació contributiva és el que té més persones beneficiàries atès que des de l'any 2009 s'hi han acollit 1.362 persones, 24 d'elles el darrer any.

Serveis d'assessorament per a l'emigració a Barcelona

Regidoria d'Adolescència i Joventut de l'Ajuntament de Barcelona

La regidoria d'Adolescència i Joventut de l'Ajuntament de Barcelona té un servei d'assessorament sobre mobilitat internacional a través de la xarxa de punts d'informació juvenil de Barcelona adreçat a persones de 14 a 35 anys.

Durant l'any 2014, els set punts d'informació juvenil de la ciutat van atendre 748 consultes, una gran part de les quals (696) van ser derivades a un assessorament personalitzat. Pel que fa a les temàtiques de les assessories, el 32,3% estan relacionades amb el treball, el 19,7% amb els estudis, el 18,2% amb les pràctiques, el 20% amb el Servei Voluntari Europeu⁵ i el 9,7% amb el voluntariat.

Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats

El Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats (SAIER) l'any 2013 va incorporar dos nous serveis d'informació, un sobre emigració i un altre sobre retorn voluntari al país d'origen.

El servei d'informació sobre l'emigració està dirigit a persones que marxen del país i assessora sobre documentació per emigrar, informació sobre assistència sanitària, recerca de feina en un altre estat de la Unió Europea, ofertes de treball, contractes, drets laborals i socials, exportacions de les prestacions o subsidi per desocupació d'un país europeu a un altre, permís de llarga durada a la Unió Europea, homologació de títols acadèmics, informació sobre aspectes laborals, socials i culturals, i recursos per aprendre idiomes. D'altra banda, dóna informació i assessorament sobre el retorn voluntari, els seus programes, derivació a organismes i entitats gestores i també de les alternatives existents.

EURES Barcelona

EURES, creada el 1993, és la xarxa europea d'ocupació que s'adreça a la ciutadania de l'Espai Econòmic Europeu i Suïssa. Té com a objectius: afavorir l'exercici del dret a la mobilitat internacionals de treballadors i treballadores dins l'Espai Europeu Econòmic, millorar el funcionament del mercat de treball europeu i analitzar la seva situació i les tendències.

Les ocupacions més demanades per la xarxa EURES corresponen a professionals qualificats dels sectors sanitari i de l'hostaleria. També hi ha una alta demanda de persones titulades en enginyeria i una demanda específica de persones per integrar-se a l'FP dual de la xarxa EURES alemanya. N'és una mostra el darrer conveni de col·laboració amb Baden-Württemberg per fomentar la mobilitat laboral dels dos territoris, que inclou l'oferta per a 170 llocs de treball dels sectors sanitari, hostaleria, enginyeria i construcció.

Fundació Barcelona Formació Professional

La Fundació Barcelona FP té una àrea dedicada a la mobilitat internacional, entenent com a tal el període d'estudis o pràctiques de durada determinada en una universitat, un centre de FP, una institució o una empresa d'un altre país. Té com a finalitat contribuir que les persones s'adaptin a les exigències del mercat laboral a escala comunitària mitjançant l'adquisició d'aptituds específiques i la millora de la seva comprensió de l'entorn econòmic i social, al mateix temps que cursen estudis o adquireixen experiència laboral.

L'objectiu principal dels diferents programes de mobilitat internacional és donar suport als participants en activitats de formació i de formació contínua per a l'adquisició i l'ús de coneixements, competències i qualificacions en el seu desenvolupament personal i professional.

Intercanvis internacionals del SOC

El SOC gestiona els projectes de mobilitat internacional Eurodissea i Leonardo da Vinci que acaba aquest any i dóna pas al programa Erasmus +.

Federació Internacional d'Entitats Catalanes

La Federació Internacional d'Entitats Catalanes (FIEC) va ser fundada l'any 1996 amb la voluntat de ser un instrument d'acció i informació de les comunitats catalanes de l'exterior. Actualment 64 entitats hi estan adherides i cinc estant en tràmit d'adhesió.

⁵ El Servei Voluntari Europeu és una acció del programa Erasmus + de la UE. De sis mesos a un any, els joves poden col·laborar activament amb una organització d'un altre país en feines d'àmbit social, ambiental, cultural, de desenvolupament tecnològic, de lleure, etc.

Goethe-Institut Barcelona

L'Institut porta a terme el projecte "Alemany a l'àmbit professional" per a la promoció de la mobilitat laboral i el foment de l'alemany com a llengua estrangera, sobretot en l'àmbit bilateral Catalunya-Alemanya. Els responsables del projecte destaquen la predisposició de les autoritats catalanes per treballar amb el seu país, així com l'interès que desperta el seu sistema de formació professional.

Cal destacar, per als propers cinc anys, les accions que es derivaran de l'acord de cooperació entre Baden-Württemberg i Catalunya, concretament entre el SOC i la ZAV, per promoure la mobilitat laboral. El Goethe-Institut Barcelona participa en aquest acord com a expert en alemany com a llengua estrangera i mitjancer intercultural.

Servei de mobilitat internacional de treballadors del CITE

El CITE és una entitat impulsada pel sindicat CCOO de Catalunya que té com a objectiu que qualsevol projecte migratori es faci en les millors condicions i amb el màxim coneixement previ del país i de la societat de destinació. El servei ofereix assessorament sobre assumptes vinculats a la mobilitat internacional de treballadors.

Servei de l'associació AMIC al SAIER

És un servei que s'adreça a tota la ciutadania de Barcelona, un dels seus objectius és assessorar a persones que es plantegin emigrar a altres països, fer-hi estades temporals o retornar al seu país d'origen.

MónCat

MónCat és un portal web de la Generalitat de Catalunya. És una eina de suport amb relació a la mobilitat residencial i laboral en l'àmbit internacional.

Valoracions i propostes

La crisi i l'emigració

La crisi econòmica i l'increment de l'atur han marcat el fenomen migratori a escala mundial. Al nostre país, la pèrdua ha afectat tota la població, en especial la població jove i l'estrangera. L'emigració és un fenomen complex en què intervenen moltes motivacions. Això no obstant, cal destacar les derivades de la crisi econòmica com el alt nivell d'atur juvenil i la cerca de coneixements i experiències en altres països.

En el període de 2008 a 2014 s'han destruït el 9% dels llocs de treball de la província de Barcelona segons les dades d'afiliació a la Seguretat Social i el 25,7% d'aquests llocs els ocupaven persones de nacionalitat estrangera. D'altra banda, malgrat que les dades interanuals d'afiliació jove són positives, queda molt per recuperar les 220.535 afiliacions a la Seguretat Social perdudes en el període, el 74,2% corresponents a persones menors de 30 anys.

És evident que moltes persones, la majoria joves, es veuen forçades a buscar feina fora perquè aquí no tenen oportunitats i, alhora, es detecta l'interès del jovent universitari per fer estades a l'estranger perquè les veuen com una oportunitat per millorar els seus coneixements i la seva ocupabilitat.

L'estudi *La emigración de los jóvenes españoles en el contexto de la crisis* estableix tres tipus d'estratègia migratòria: persones que han anat a estudiar a l'estranger (becades o no) i han buscat la forma de quedar-se al país ampliant la seva xarxa social, les que marxen del nostre país mitjançant un procés de mobilitat interna d'una empresa multinacional i, finalment, les que fa molt de temps que estan aturades a Espanya i busquen, mitjançant qual-sevol via, feina a l'estranger.

En el fet migratori coincideixen dues visions antagòniques però que poden ser considerades complementàries: la fuga de talent i la circulació d'aquest. La fuga se centra en la pèrdua social i econòmica, és a dir, en el cost de formar les persones que posteriorment emigren i que a l'Estat s'estima en una pèrdua total de la inversió en educació i dels ingressos fiscals de les rendes del treball i no es produeix un retorn de la inversió a la societat. La circulació, ofereix una visió positiva dels beneficis d'obtenir a l'estranger una experiència laboral i un coneixement millors que els que s'haurien pogut obtenir al propi país, i que considera l'emigració com un fet temporal i circular en què la societat d'origen acabarà treient profit de la seva inversió.

Incapacitat de les fonts estadístiques per de copsar el fenomen

Les dades oficials de migracions s'elaboren, bàsicament, a partir de les variacions residencials del padró municipal. D'una banda, la inscripció en el padró municipal és una condició necessària per gaudir de drets bàsics com la cobertura sanitària, l'escolarització o permisos de residència per la qual cosa la immigració amb origen estranger té forts incentius per realitzar-la, alhora es produeix una gran resistència a donar-se de baixa en el cas de retorn o reemigració, la qual cosa produeix un biaix en les estadístiques migratòries.

L'INE destaca que l'ajust d'emigració de persones amb nacionalitat espanyola a la realitat depèn que aquestes s'inscriguin en el consolat corresponent. De fet, un estudi de Romero i Hidalgo-Capitán evidencia un fenomen de subregistre consular de l'emigració espanyola.

La variable temps també s'ha de considerar, ja que les persones que feia un any que residien a l'exterior el percentatge pujava a dos de cada tres, mentre que es reduïa fins al 30% quan feia cinc anys que eren fora. El lloc de residència és un altre factor a tenir en compte i demostra que les no-inscripcions són més elevades a la Unió Europea ja que el 60% dels emigrats entre 2008 i 2012 no es van donar d'alta al PERE, mentre a l'Amèrica Llatina i a la resta d'Europa arribaven a la meitat.

En molts casos observem l'increment dels censos de persones amb nacionalitat espanyola a l'exterior sense preguntar-nos si són o no naturalitzats, o sigui persones d'origen estranger que han aconseguit la nacionalitat espanyola. Recordem que una de les conseqüències de la llei d'estrangeria és que la població espanyola naturalitzada pot perdre la nacionalitat si està dos anys sense fer-ne ús, la qual cosa produeix que la gent s'inscrigui al consolat de referència i això pot donar lloc a una sobrerepresentació dels espanyols naturalitzats.

Una altra variable que cal considerar és la llibertat de circulació i de residència entre països de la UE. Així, quan comparem les xifres de l'INE amb les ofertes pels organismes dels països de destinació de l'any 2012, la població emigrant pot multiplicar per 6,2 la reflectida a l'INE, com en el cas d'Alemanya, o per 7,2, en el cas britànic.

Com a resum:

	Censals		Fluxos		
	CERA	PERE	Moviments demogràfics	Variacions residencials	Estadística de migracions
Ciutat	95.930 (2015)	121.888 (2015)	5.075 (2013)	36.374 (2013)	
Província	145.383 (2015)	188.325 (2015)	-	79.328 (2013)	105.509 (2013)

El PERE estima un increment de 8.464 persones de 15 a 29 anys en el període 2008 a 2014, mentre que el padró municipal ha experimentat una pèrdua de 39.976 persones del mateix tram d'edat. Aquest fet indica que només un 21,2% d'aquestes persones s'han inscrit als registres consulars de l'exterior. La xifra final de sortida de joves és superior donat el fenomen explicat de subregistre consular.

El CESB adverteix que la manca de dades fiables impideix conèixer l'abast de la població emigrant de Barcelona, la qual cosa repercuteix negativament en el coneixement acurat del nombre i destinació de les persones que marxen a altres països, i per tant en el disseny dels programes d'assessorament, tant per a les persones que marxen com per a les que volen tornar.

Efectes de l'emigració sobre la població

La pèrdua de població obeeix a factors de caràcter demogràfic, però també a causes econòmiques i laborals. El PERE xifra en un increment de 8.464 persones de 15 a 29 anys en el període 2008 a 2014, mentre que el padró municipal ha experimentat una pèrdua de 39.976 persones del mateix tram d'edat. Aquest fet indica que només un 21,2% d'aquestes persones s'han inscrit als registres consulars de l'exterior. La xifra final de sortida de joves és superior donat el fenomen explicat de subregistre consular.

La pèrdua de població obeeix a factors de caràcter demogràfic, però també a causes econòmiques i laborals com les migracions (immigració o emigració), bé siguin de caràcter intern –dintre del país i fins i tot de la comarca– o de caràcter extern, com les migracions a altres països.

A Barcelona, de l'any 2008 al 2014 el padró municipal recull una lleugera pèrdua del 0,9% la població total. Aquest minso percentatge passa a ser significatiu en el tram de població de 16 a 29 anys, que perd un 16,1% d'efectius, i en el de la població activa d'aquest mateix tram d'edat, que s'ha reduït en 23,5%.

La pèrdua de població activa jove té dues conseqüències que cal valorar: la manca de reposició de mà d'obra i l'envelliment de la població resident. Aquesta darrera es veu afectada, però no només per l'emigració sinó també per la davallada de la taxa de fecunditat, cosa que afectarà el nostre sistema públic de pensions en un futur.

Malgrat que no podem establir vincles de relació causal entre emigració i envelliment de la població, constatem que entre 2009 i 2014 es produeix un increment de 26.771 persones barcelonines de 15 a 64 anys inscrites al PERE i un descens de la població activa de 53.800 persones (majors 16 anys). El PERE xifra en 19,3% la població de 15 a 29 anys resident a l'estranger, que des de 2009 ha crescut 11,7 punts per sobre de la mitjana.

D'altra banda, trobem que la població estrangera, segons el padró, s'ha reduït un 7,9%, i segons l'EPA disminueix la població activa estrangera un 14,5% i un 28,7% l'ocupada.

Segons l'estadística de variacions residencials de la ciutat, només el 9,6% de les 36.374 baixes amb destinació a l'estranger tenien nacionalitat espanyola. Per edat, segons dades provincials, el grup majoritari era el de 16 a 34 anys, que suposava un 46% del total, mentre que el pes per a les nascudes a Espanya es reduïa al 22,8%.

El CESB adverteix que s'està produint la sortida d'una part de la població immigrant resident a Barcelona ja integrada, en bona part amb fills escolaritzats. El CESB considera que cal treballar per mantenir la situació regular de les persones treballadores estrangeres, compartint amb el Consell Municipal d'Immigració les 67 propostes del Consell Municipal d'Immigració de Barcelona. Propostes per afavorir la inclusió de les persones immigrades on s'interpreta la llei de manera favorable a les persones immigrades per evitar la marxa d'aquestes a causa de les limitacions de la Llei d'estrangeria, atès que es fa molt difícil mantenir la seva situació legal quan perden la feina.

El CESB considera convenient analitzar els costos socials i econòmics derivats de la marxa de la població integrada (llengua, educació, cultura), sobretot tenint en compte que quan s'acabi la crisi tornarem a necessitar mà d'obra de l'exterior.

Per últim, si tenim en compte que la classe d'activitat econòmica i el tipus de llocs de treball d'un territori estan relacionats amb el nivell de formació de la seva població, que la pèrdua dels efectius més ben formats incideix negativament en el desenvolupament, social, econòmic i institucional.

Nous serveis d'assessorament a l'emigració

Al llarg de la crisi, el fet migratori ha evolucionat força. Segons la Federació Internacional d'Entitats Catalanes, els primers anys van ser dramàtics atès que a Catalunya no hi havia cap mena d'estructura, com a mínim coneguda, que assessorés les persones que van marxar. Atrets per una Europa on hi ha lliure circulació, encara que la tendència és a restringir-la, moltes persones es van llençar a l'aventura i acudien als casals catalans demanant ajuda. En canvi, actualment es detecta que la majoria de les persones que emigren surten ben assessorades o amb feina a través de la xarxa EURES, per exemple.

EURES, coincideix amb la FIEC a definir com a intens l'interès per marxar a l'estranger a l'inici de la crisi, durant els anys 2008 i 2009, període en què aquestes entitats es van veure desbordades i van haver d'iniciar sessions col·lectives d'informació per a la gent que tenia interès a marxar. Actualment, les demandes s'han reduït significativament i afegeixen que avui dia a Europa es demana mà d'obra molt qualificada, fet del qual els possibles emigrants en són conscients.

Atès l'increment de fluxos migratoris cap a altres països, i per fer front a diverses demandes, s'ha de treballar perquè la partida d'aquestes persones es produeixi en condicions acceptables i sigui temporal i voluntària, tractant d'evitar que sigui forçosa. Per front a aquesta nova demanda cal aprofundir i redimensionar les estructures de suport a les persones emigrants, i alhora cercar una major coordinació i especialització de cadascuna de les entitats que donen serveis a les persones afectades pels fluxos migratoris.

També cal assessorar i treballar des de les institucions i altres organismes perquè sigui un fet reversible o, com a mínim, no es perdin els lligams. S'hauria de garantir, des de la ciutat, que aquestes persones tinguessin tota la informació necessària per poder fer una estada de qualitat i establir mecanismes àgils perquè aquesta situació sigui temporal.

Respecte a les ofertes de feina, i per evitar situacions de desemparament, és important el control en origen i la implicació de les entitats implicades en l'informació i assessorament com ara els sindicats i les empreses a destinació per, entre altres coses, controlar que els emigrants no pateixin situacions d'exclusió social i/o explotació laboral.

Un altre factor que cal tenir present és que moltes persones espanyoles naturalitzades han tornat als seus països, però el procés no finalitza aquí, ja que es poden produir fluxos cap a països emergents de la zona o bé cap a xarxes europees de familiars o de compatriotes, i també, al cap d'un temps, es pot produir un retorn de persones amb nacionalitat espanyola.

Les dades del programa de retorn voluntari són pràcticament inapreciables a causa de la visió instrumental econòmica que es tenia de la immigració. En l'emigració conviuen fluxos d'emigrants retornats, de fills d'estrangers nascuts aquí i de reemigració cap a altres països europeus. Per això, molta gent que marxa no fa ús dels programes de retorn voluntari –ja que són per a residents no espanyols– i n'hi ha que tampoc els usen per poder regressar a Espanya en cas que no els vagi bé i no haver d'esperar tres anys per poder-ho fer.

És important disposar de més i millors serveis i treballar per garantir informació i assistència de qualitat, així com posar en valor que el fet d'emigrar pot ser positiu per guanyar experiència laboral si es fa amb caràcter voluntari i transitori.